

Virsraksts: Pamats atvaļināšanai no militārā dienesta normu konkurences gadījumā

Tēze: Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 1.punktā vai 43.panta otrajā daļā paredzēto apstākļu pastāvēšana izslēdz iespēju piemērot lemšanas par līguma pagarināšanu vai nepagarināšanu procedūru, kuras rezultātā iespējams piemērot 42.panta pirmās daļas 2.punktu. Tādejādi, ja konkurē 42.panta pirmās daļas 1.punktā vai 43.panta otrajā daļā un 42.panta pirmās daļas 2.punktā paredzētie atvaļināšanas pamati, priekšroka dodama 42.panta pirmās daļas 1.punkta vai 43.panta otrās daļas pamatam.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta

2011.gada 29.aprīļa

SPRIEDUMS

Lieta Nr. A420531610

SKA-489/2011

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators A.Guļāns
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *A.F.* pieteikumu par aizsardzības ministra 2009.gada 30.decembra pavēles Nr.147-MK grozīšanu, sakarā ar Aizsardzības ministrijas kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 3.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Aizsardzības ministrs ar 2009.gada 30.decembra pavēli Nr.147-MK (turpmāk – ministra pavēle) atvaļināja pieteicēju *A.F.* no profesionālā militārā dienesta rezervē, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina.

[2] Pieteicējs iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par ministra pavēlē noteiktā atvaļināšanas pamata grozīšanu uz formulējumu, ka pieteicējs atvaļināts, jo atzīts par militārajam dienestam nederīgu veselības stāvokļa dēļ un slimība gūta militārā dienesta pienākumu pildīšanas laikā.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2010.gada 30.septembra spriedumu apmierināja pieteikumu. Aizsardzības ministrija iesniedza apelācijas sūdzību.

[4] Administratīvā apgabaltiesa ar 2011.gada 3.februāra spriedumu apmierināja pieteikumu, uzdodot aizsardzības ministram grozīt pieteicēja atvaļināšanas pamatojumu, tajā norādot, ka pieteicējs tiek atvaļināts no profesionālā dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 43.panta pirmās daļas 2.punktu, jo karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, un noteikt sakarā ar atvaļināšanas pamatojuma maiņu pienākošos kompensāciju un pabalstu izmaksu.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Ar ministra pavēli pieteicējs ir atvaļināts no militārā dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punktu, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, jo profesionālā dienesta līgums netika pagarināts.

Pieteicējs uzskata, ka viņš bija atvaļināms, ņemot vērā slimības apliecībā norādīto atzinumu, ka pieteicējs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, un pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 43.panta pirmās daļas 2.punktu.

[4.2] Kārtību, kādā tiek slēgti un pagarināmi termiņi profesionālā dienesta līgumiem, saskaņā ar Militārā dienesta likuma 20.pantu nosaka Aizsardzības ministrijas 2005.gada 19.decembra noteikumi Nr.9-not „Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi” (turpmāk – Karavīru atvaļināšanas noteikumi). Noteikumu 9.punkts paredz, ka reizi ceturksnī vienības personālsastāva struktūra sagatavo vienības profesionālā dienesta karavīru sarakstu, kuriem nākamajā ceturksnī beidzas profesionālā dienesta līguma termiņš. Atbilstoši noteikumu 10.punktam līguma pagarinājums stājas spēkā pēc tam, kad abas līgumslēdzējpusēs parakstījušas šādu vienošanos.

Pieteicēja līguma beigu termiņš bija 2009.gada 15.decembris. 2009.gada 1.oktobrī pieteicējs tika informēts, ka līguma termiņš netiks pagarināts.

Saskaņā ar Karavīru atvaļināšanas noteikumu 11.6.apakšpunktu, ja karavīrs ir atbrīvots no dienesta pienākumu pildīšanas slimības dēļ, viņu izslēdz no vienības personālsastāva saraksta un noņem no visu veidu apgādes profesionālā dienesta līguma pēdējā dienā un iepazīstina ar pavēli normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Ņemot vērā, ka ministra pavēle par pieteicēja atvaļināšanu tika pieņemta 2009.gada 30.decembrī, bet pieteicējs izslēgts no personālsastāva saraksta un visa veida apgādes ar 2010.gada 12.janvāri, atzīstams, ka dienesta attiecības ar pieteicēju turpinājušās līdz 2010.gada 12.janvārim.

Saskaņā ar Militārā dienesta likuma 42.panta otro daļu, ja karavīrs ir atzīts par nederīgu militārajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, viņu atvaļina, noņemot no militārā dienesta uzskaites.

Saskaņā ar Karavīru atvaļināšanas noteikumu 11.2.2.apakšpunktu pieteicējam kā karavīram, ar kuru tiks izbeigts līgums, noteikta medicīniskā pārbaude, kuras rezultātā pieteicējs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ.

No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs uz veselības pārbaudi 2009.gada 29.oktobrī norīkots saistībā ar līguma termiņa beigām, pamatojoties uz pieteicēja līgumu, kuru viņš izteica, kad iepazīs ar paziņojumu par atvaļināšanu. Slimības apliecība izdota 2009.gada 7.decembrī, t.i., laikā, kad pieteicējs atradās dienestā.

[4.3] Karavīru atvaļināšanas noteikumos attiecībā uz karavīriem, kuri tiek atvaļināti, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu, ir iekļauta atruna, ka pēc ierindas dienesta pavēlē norādītā karavīra atvaļināšanas datuma vienībā saņemts medicīniskās pārbaudes atzinums nevar būt par pamatu atvaļināšanas pamatojuma mainīšanai (noteikumu 4.punkts).

Analoga norma attiecas uz karavīriem, kuri tiek atvaļināti, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja karavīrs nav sasniedzis aktīvā dienesta pildīšanai noteikto maksimālo vecumu un līguma termiņš netiek pagarināts pēc karavīra iniciatīvas (11.1.apakšpunkts).

Šādi noteikumi nav paredzēti attiecībā uz karavīriem, kuri tiek atvaļināti, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja karavīrs nav sasniedzis aktīvā dienestam pildīšanai noteikto maksimālo vecumu un līguma termiņš netiek pagarināts pēc vadības iniciatīvas.

Ministra pavēle par pieteicēja atvaļināšanu izdota 2009.gada 30.decembrī. Tādējādi medicīniskās pārbaudes atzinums saņemts pirms pavēles par atvaļināšanu

izdošanas. Līdz ar to medicīniskās pārbaudes atzinums, ka persona nav derīga militārajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, uzskatāms par patstāvīgu pamatu līguma izbeigšanai.

[4.4] Turklāt apstāklis, ka pieteicējam darbnespēja bija noteikta jau no 2009.gada 18.jūnija, bija pamats iestādei izvērtēt, vai ilgstošā darbnespēja neliedz pieteicējam pildīt dienesta pienākumus jau ilgāku laiku pirms līguma termiņa beigām.

Ņemot vērā, ka apstāklis, ka pieteicējs nav derīgs militārajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, ir konstatēts līguma darbības laikā, ka pieteicējs slimību ieguvis militārā dienesta laikā, pildot militārā dienesta pienākumus, ka nepastāv juridiski šķēršļi atļaušanas pamatojuma grozīšanai un ka līguma izbeigšana, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 43.panta pirmās daļas 2.punktu, ir pieteicējam labvēlīgāka, atzīstams, ka ministra pavēlē nepamatoti kā pieteicēja atvaļināšanas iemesls ir norādīts Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punkts.

[4.5] Vienlaikus ar atvaļināšanas pamata grozīšanu atbildētājai ir jānovērš pieteicējam nelabvēlīgākā administratīvā akta izpildes sekas – jāizmaksā pieteicējam sakarā ar atvaļināšanas pamatojuma maiņu papildus pienākošās kompensācijas un pabalstus.

[5] Aizsardzības ministrija iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nav ņemusi vērā Karavīru atvaļināšanas noteikumu 11.3.apakšpunktā noteikto, ka pēc informācijas par karavīra medicīnisko pārbaudi saņemšanas gatavo dokumentus karavīra atvaļināšanai uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punkta pamata. Šī norma neparedz iespēju pēc medicīniskās pārbaudes atzinuma saņemšanas mainīt atvaļināšanas pamatojumu. Tāpat tiesa nav ņemusi vērā, ka kārtība, kādā līgums izbeidzams pirms termiņa, ja karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, noteikta minēto noteikumu 15.punktā, un šī kārtība atšķiras no kārtības, kādā notiek atvaļināšana sakarā ar līguma termiņa beigām.

[5.2] Tiesa nepamatoti vienu likumā paredzēto atvaļināšanas pamatu noteikusi par svarīgāku nekā pārējie Militārā dienesta likuma 42. un 43.pantā noteiktie atvaļināšanas pamati. Tādējādi tiesa likuma normu piemērošanu nepamatoti padarījusi atkarīgu no karavīra veselības stāvokļa.

Atvaļināšanas vispārīgos pamatus reglamentē Militārā dienesta likuma 42.panta pirmā daļa, kurā paredzēti trīs atvaļināšanas iemesli: 1) beidzoties līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu; 2) beidzoties līguma termiņam, ja to nepagarina; 3) izbeidzot līgumu pirms termiņa. Katrs no šiem trīs gadījumiem regulē atsevišķu dzīves situāciju, kas viena otru izslēdz, līdz ar to tās nevar piemērot vienlaicīgi. Iestājoties noteiktiem apstākļiem, jāpiemēro konkrētā norma.

Pieteicēja atvaļināšana tika sākta sakarā ar līguma termiņa beigām, ja līgumu nepagarina. Līdz ar to atvaļināšana arī bija jānoslēdz ar šādu pamatojumu. Arī citos gadījumos, kad karavīrs tiek atvaļināts, Karavīru atvaļināšanas noteikumi paredz karavīram iespēju iziet medicīnisko pārbaudi, taču tas nenozīmē, ka gadījumā, ja atklājas karavīra nederīgums aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, ir jāmaina atvaļināšanas pamatojums.

[5.3] Medicīniskās pārbaudes veikšanas mērķis ir noteikt, vai no profesionālā dienesta atvaļinātajam karavīram jāstājas militārā dienesta rezerves uzskaitē, jo tikai karavīram, kurš sasniedz militārā dienesta rezervei noteikto maksimālo vecumu vai ir atzīts par nederīgu militārajam dienestam veselības stāvokļa dēļ, vai kuram ir atņemta dienesta pakāpe, nav pienākuma stāties uzskaitē (Militārā dienesta likuma 58.panta un 42.panta otrā daļa).

Turklāt, ja beidzas līguma termiņš un to nepagarina, tad atbilstoši Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punktam karavīrs jāatvaļina obligāti. Likums neparedz iespēju pieņemt cita satura lēmumu – neatvaļināt karavīru.

[6] Pieteicējs rakstveida paskaidrojumos norādījis, ka kasācijas sūdzība nav pamatota.

[7] Pieteicējs ir piekritis lietas izskatīšanai rakstveida procesā apelācijas instancē. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 114.panta otro daļu, ja administratīvā procesa dalībnieks piekritis lietas izskatīšanai rakstveida procesā, uzskatāms, ka viņš piekritis rakstveida procesam arī nākamajās tiesu instancēs.

Motīvu daļa

[8] Strīds lietā ir par to, vai pieteicējs bija atvaļināms no profesionālā militārā dienesta sakarā ar viņa profesionālā līguma termiņa beigām, ja līgumu nepagarina, vai sakarā ar viņa neatbilstību dienestam veselības stāvokļa dēļ, ja veselības traucējums radies dienesta pildīšanas rezultātā.

Nav strīda par to, ka otrā minētā atvaļināšanas pamata gadījumā pieteicējam pienāktos papildu sociālās garantijas, tātad šis atvaļināšanas pamatojums ir pieteicējam labvēlīgāks.

Ņemot vērā minēto, vērtējams, kurš no atvaļināšanas pamatiem piemērojams lietā.

[9] Militārā dienesta likuma 42.panta pirmā daļa paredz trīs karavīra atvaļināšanas no profesionālā dienesta vispārīgos pamatus: 1) beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu; 2) beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina; 3) izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa.

Savukārt minētā likuma 43.pants sīkāk regulē līguma izbeigšanu pirms termiņa. Saskaņā ar panta pirmo daļu profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa var izbeigt katrā laikā, pusēm par to vienojoties. Panta otrā daļa noteic, ka profesionālā dienesta līgumu pēc vadības iniciatīvas ar karavīru pirms termiņa izbeidz, ja: 1) karavīrs zaudējis Latvijas pilsonību; 2) karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ; 3) pārbaudes laikā noskaidrojas, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām; 4) ir atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un šos apstākļus nevar novērst; 5) (*izslēgts ar 2007.gada 29.marta likumu*); 6) karavīra dienesta nespējas laiks slimības dēļ ir ilgāks par četriem mēnešiem (120 dienām), ja slimība vai ievainojums (trauma) nav gūti, pildot dienesta pienākumus; 7) likvidē vai reorganizē vienību (apakšvienību) vai samazina karavīru skaitu, ievērojot šā likuma 26.panta trešajā daļā noteikto, ka karavīru atvaļina tad, ja viņu nevar pārcelt citā amatā; 8) karavīram kā disciplinārsods piemērota atvaļināšana no aktīvā dienesta; 9) karavīrs ir sodīts par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; 10) pret karavīru uzsāktais kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata; 11) karavīrs ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu, bet no soda atbrīvots.

[10] Militārā dienesta likuma 43.panta otrajā daļā noteiktie gadījumi, kad līgumu izbeidz pirms termiņa pēc vadības iniciatīvas, sasaucas ar citās likuma normās noteikto karavīriem obligāto prasību zudumu.

Tā Militārā dienesta likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ka vienības miera laikā komplektē no *Latvijas pilsoņiem*, kas pieņemti profesionālajā dienestā. Savukārt 43.panta otrās daļas 1.punkts attiecīgi paredz profesionālā militārā dienesta līguma izbeigšanu, ja karavīrs zaudējis Latvijas pilsonību.

Militārā dienesta likuma 16.panta otrā daļa noteic, ka militārajā dienestā nevar iesaukt un nevar pieņemt Latvijas pilsoni: 1) kas ir sodīts par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas; 2) kas kriminālprocesā ir atzīts par aizdomās turēto vai apsūdzēto; 3) pret kuru uzsāktais kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata; 4) kas ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu, bet no soda atbrīvots; 5) kas neatbilst dienestam veselības stāvokļa dēļ; 6) kas ir vai ir bijis PSRS, Latvijas PSR vai kādas ārvalsts drošības dienesta, izlūkdienesta vai pretizlūkošanas dienesta štata vai ārštata darbinieks, aģents, rezidents vai konspiratīvā dzīvokļa turētājs. Ja karavīrs vairs neatbilst minētā likuma 16.panta otrās daļas 1., 3. vai 4.punkta prasībām, ar viņu noslēgtā līguma izbeigšanu paredz attiecīgi šā likuma 43.panta otrās daļas 9., 10. un 11.punkts. Ja karavīrs neatbilst 16.panta otrās daļas 5.punktam – nav derīgs dienestam veselības stāvokļa dēļ – ar viņu noslēgtā līguma izbeigšanu paredz 43.panta otrās daļas 2.punkts.

Arī 43.panta otrās daļas 3. un 4.punktā noteiktie līguma pirmstermiņa izbeigšanas pamati – pārbaudes laikā noskaidrojas, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām; ir atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un šos apstākļus nevar novērst – paredz līguma izbeigšanu, ja karavīrs neatbilst prasībām, kurām tam saskaņā ar likumu obligāti jāatbilst, lai varētu pildīt profesionālo militāro dienestu. Tāpat 43.panta otrās daļas 8.punktā paredzētajā gadījumā – karavīram atvaļināšana no aktīvā dienesta piemērota kā disciplinārsods – karavīra līgums izbeidzams obligāti, jo to paredz spēkā esošs administratīvais akts par attiecīga disciplinārsoda piemērošanu.

Tāpat 43.panta otrās daļas 7.punktā paredzētajā gadījumā – sakarā ar vienības likvidāciju, reorganizāciju vai karavīru skaita samazināšanu –, lasot šo normu kopsakarā ar šā likuma 26.panta trešajā daļā noteikto, karavīru paredzēts atvaļināt tikai tad, ja nav iespējama viņa pārcelšana citā amatā.

Vienīgais 43.panta otrajā daļā paredzētais gadījums, kad līguma pirmstermiņa izbeigšanas nepieciešamība neizriet no citām likuma normām, ir 7.punktā noteiktais gadījums, kad karavīra dienesta nespējas laiks slimības dēļ ir ilgāks par četriem mēnešiem, ja slimība vai ievainojums (trauma) nav gūti, pildot dienesta pienākumus. Šādā gadījumā nepieciešamība obligāti izbeigt dienesta attiecības ir likumdevēja izšķiršanās lietderības apsvērumu dēļ, ņemot vērā militārā dienesta specifiku.

Tādējādi secināms, ka Militārā dienesta likuma 43.panta otrajā daļā paredzētie gadījumi, kad pirms termiņa izbeidzams profesionālā dienesta līgums ar karavīru, neparedz iestādes rīcības brīvību. Proti, ja iestājas jebkurš no šiem pamatiem, profesionālā dienesta attiecības nedrīkst turpināt un vadībai tās jāizbeidz obligāti.

[11] Līdzīgi ir Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 1.punktā paredzētajā gadījumā, ka karavīru atvaļina no dienesta beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu. Minētā norma sasaucas ar tā paša likuma 20.panta trešo un ceturto daļu, kas noteic, ka profesionālā dienesta līgumu ar karavīru slēdz uz laiku, ne ilgāku kā līdz militārajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanai, un līgumu var pagarināt uz laiku, ne ilgāk kā līdz šā vecuma sasniegšanai. Pēc šā vecuma sasniegšanas līgumu vairs nevar pagarināt, un šādā gadījumā karavīrs atvaļināms obligāti.

[12] Savukārt 42.panta pirmās daļas 2.punktā paredzētais gadījums, ka karavīru atvaļina no profesionālā dienesta, beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina, paredz pušu rīcības brīvību izvēlēties, pagarināt vai nepagarināt dienesta attiecības. Proti, nosacījums – ja līgumu nepagarina – paredz iespēju, ka līgums var tikt pagarināts vai nepagarināts atkarībā no pušu vēlēšanās.

[13] Līgums tomēr nevar tikt pagarināts pat, ja abas puses to vēlas, ja pastāv kāds no likumā paredzētajiem gadījumiem, kas liedz personai atrasties profesionālajā dienestā. Proti, ja pastāv kāds no 43.panta otrajā daļā paredzētajiem gadījumiem vai sasniegts maksimālais dienesta vecums. Šādā gadījumā atkrīt iespēja lemt par to, vai pagarināt līgumu vai nē, tātad lemt par to, vai atvaļināt karavīru saskaņā ar 42.panta pirmās daļas 2.punktu vai nē. Šādā gadījumā obligāti jāpiemēro 42.panta pirmās daļas 1.punkts vai kāds no 43.panta otrās daļas punktiem.

Citiem vārdiem, 42.panta pirmās daļas 1.punktā vai 43.panta otrajā daļā paredzēto apstākļu pastāvēšana izslēdz iespēju piemērot lemšanas par līguma pagarināšanu vai nepagarināšanu procedūru, kuras rezultātā iespējams piemērot 42.panta pirmās daļas 2.punktu. Tādējādi, ja konkurē 42.panta pirmās daļas 1.punktā vai 43.panta otrajā daļā un 42.panta pirmās daļas 2.punktā paredzētie atvaļināšanas pamati, priekšroka dodama 42.panta pirmās daļas 1.punkta vai 43.panta otrās daļas pamatam.

[14] Šajā sakarā nav nozīmes, ka 42.panta pirmās daļas 2.punkts runā par atvaļināšanu līguma termiņa beigās, bet 43.panta otrā daļa – par līguma izbeigšanu pirms termiņa. Proti, nav nozīmes, cik daudz laika vēl palicis līdz karavīra līguma termiņa beigām. Ja laikā, kad atklājas kāds no 43.panta otrajā daļā minētajiem apstākļiem, karavīra līguma termiņš vēl nav beidzies un karavīrs nav atvaļināts, tad piemērojams attiecīgais 43.panta otrās daļas punkts, lai cik maz laika arī būtu palicis līdz līguma termiņa beigām. 43.panta otrās daļas noteikuma par atvaļināšanu pirms līguma beigu termiņa jēga ir noteikt, ka līgums obligāti izbeidzams, tiklīdz atklājas kāds no tā pirmstermiņa izbeigšanas pamatiem, nevis noteikt, ka līgums uz šiem pamatiem nav izbeidzams, ja līguma termiņš tāpat drīz beigsies.

[15] Attiecībā tieši uz gadījumu, kad konkurē atvaļināšanas pamats – līguma termiņa izbeigšanās, ja līgumu nepagarina – un atvaļināšanas pamats – atzīšana par nederīgu dienestam veselības stāvokļa dēļ –, papildus norādāms, ka Militārā dienesta likuma 42.panta otrā un trešā daļa paredz atšķirīgas sekas atkarībā no tā, kuru no šiem atvaļināšanas pamatiem piemēro.

Saskaņā ar minētā panta trešo daļu karavīru vispārīgi (tostarp līguma nepagarināšanas gadījumā) atvaļina rezervē. Savukārt panta otrā daļa paredz speciālu regulējumu atsevišķu atvaļināšanas pamatu gadījumā, tostarp atvaļināšanas veselības stāvokļa dēļ gadījumā, ka karavīru atvaļina, ņemot no militārā dienesta uzskaites (tas ir, neatvaļina rezervē).

Tas papildus liecina, ka 43.panta otrās daļas 2.punktā paredzētais atvaļināšanas pamats ir speciāls attiecībā pret 42.panta pirmās daļas 2.punktā paredzēto.

[16] Konkrētajā gadījumā konkurē 42.panta pirmās daļas 2.punktā un 43.panta otrās daļas 2.punktā paredzētie atvaļināšanas pamati. Abu pamatu konkurence atklājās pirms līguma termiņa beigām un pieteicēja atvaļināšanas. Ņemot vērā iepriekš minēto, priekšroka šādā gadījumā bija dodama 43.panta otrās daļas 2.punktā paredzētajam pamatam. Līdz ar to atzīstams, ka apgabaltiesa lietu izspriedusi pareizi.

[17] Aizsardzības ministrija kasācijas sūdzībā atsaukusies uz to, ka no Karavīru atvaļināšanas noteikumiem izriet, ka pieteicēja gadījumā tomēr bija jāpiemēro 42.panta pirmās daļas 2.punkts.

Senāts norāda, ka Karavīru atvaļināšanas noteikumi ir iekšējs normatīvais akts, kas izdots, pamatojoties uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.panta pirmās daļas 2.punktu. Minētā norma noteic, ka ministru kabineta loceklis var izdot iekšējos normatīvos aktus pēc savas iniciatīvas savas kompetences ietveros. Savukārt minētā

panta trešā daļa noteic, ka iekšējam normatīvajam aktam jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem.

Tātad karavīru atvaļināšanas noteikumiem ir jāatbilst likumam. Pretējā gadījumā tie nav piemērojami. Tādējādi, ja Karavīru atvaļināšanas noteikumi paredzētu atšķirīgu atvaļināšanas regulējumu kā likums, tas nozīmētu tikai to, ka Karavīru atvaļināšanas noteikumi nebūtu piemērojami.

Tomēr Senāts konstatē, ka Karavīru atvaļināšanas noteikumi, pretēji Aizsardzības ministrijas paustajam viedoklim, paredz tādu pašu atvaļināšanas kārtību, kādu Senāts ir secinājis kā izrietošu no Militārā dienesta likuma normām.

Proti, Karavīru atvaļināšanas noteikumu 11.1.apakšpunkts paredz karavīra tiesības ziņojumā par vēlmi atvaļināties no dienesta sakarā ar līguma termiņa beigām norādīt, ka viņš vēlas iziet medicīnisko pārbaudi. Attiecīgi punkts paredz, ka pēc ierindas dienesta pavēlē norādītā karavīra atvaļināšanas datuma (tas ir, datuma, ar kuru karavīrs tiek atvaļināts) vienībā saņemts medicīniskās pārbaudes atzinums nevar būt par pamatu atvaļināšanas pamatojuma mainīšanai. Senāta ieskatā, no šā noteikuma izriet, ka medicīniskās pārbaudes atzinums, kas vienībā saņemts pirms karavīra atvaļināšanas, var būt pamats atvaļināšanas pamatojuma maiņai. Proti, ja pirms karavīra atvaļināšanas vienībā saņemts atzinums, ka karavīrs nav derīgs dienestam veselības stāvokļa dēļ, karavīrs atvaļināms nevis sakarā ar līguma termiņa beigām, bet pirms termiņa beigām sakarā ar neatbilstību dienestam veselības stāvokļa dēļ. Tam, cik daudz vai maz laika vēl palicis līdz līguma termiņa beigām, nav nozīmes, ja vien līgums vēl nav beidzies un karavīrs jau nav atvaļināts.

Noteikumu 11.punkts, kas paredz kārtību atvaļināšanai, ja profesionālā dienesta līguma termiņš netiek pagarināts, strukturēts tādējādi, ka minētais 11.1.apakšpunkts attiecas uz karavīra iesniegtu ziņojumu par nevēlēšanos pagarināt līgumu. Savukārt vienības personālsastāva struktūras darbības, ja līguma nepagarināšana ir vadības iniciatīva (tā ir konkrētajā gadījumā), noteic 11.2.apakšpunkts. Tas paredz, ka karavīru informē par līguma nepagarināšanu un viņa tiesībām iziet medicīnisko pārbaudi. Atšķirībā no 11.1.apakšpunkta, 11.2.apakšpunktā nav iekļauts nosacījums par to, ka pirms atvaļināšanas saņemts medicīniskās pārbaudes atzinums var būt pamats atvaļināšanas pamatojuma maiņai. Taču tas nenozīmē, ka šāds noteikums neattiecas uz šo gadījumu, kura vienīgā atšķirība no 11.1.apakšpunktā regulētās situācijas ir tā, ka iniciatīva nepagarināt līgumu nāk no otras līgumslēdzējas puses. Šāda atšķirība nav nozīmīga no iespējas grozīt atvaļināšanas pamatojumu medicīniskās pārbaudes rezultātā viedokļa. Tāpēc secināms, ka analogs noteikums noteikumu 11.2.apakšpunktā nav iekļauts vai nu redakcionālu iemeslu dēļ (atšķirībā no 11.1.apakšpunkta tas pats ir sadalīts apakšpunktos, kas regulē vadības darbības, un šāda uzbūve no redakcionālā viedokļa apgrūtina papildu paskaidrojoša noteikuma iekļaušanu) vai arī tāpēc, lai izvairītos no liekas pašsaprotamu lietu atkārtošas, nevis tāpēc, ka uz šo gadījumu būtu paredzēts attiecināt atšķirīgu kārtību. Atšķirīgai kārtībai objektīvi nav pamata, un tas jāņem vērā, interpretējot apskatītās normas sistēmiski un teleoloģiski.

Turklāt 11.3.apakšpunkts, kas vienādi attiecas gan uz 11.1., gan 11.2.apakšpunkta gadījumiem, noteic, ka pēc informācijas par karavīra medicīnisko pārbaudi saņemšanas vienības personālsastāva struktūra gatavo dokumentus karavīra atvaļināšanai no profesionālā dienesta, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punktu. Aizsardzības ministrija tieši no šā noteikumu apakšpunkta secinājusi, ka medicīniskās pārbaudes atzinums nevar būt pamats atvaļināšanas pamatojuma grozīšanai. Taču minētais apakšpunkts attiecas arī uz 11.1.apakšpunktu, kas tieši paredz, ka laikus saņemts medicīniskās pārbaudes atzinums ir pamats grozīt atvaļināšanas pamatojumu. Līdz ar to, interpretējot noteikumu normas sistēmiski, secināms, ka 11.3.apakšpunkts regulē situāciju, kurā medicīniskā pārbaude nav konstatējusi karavīra neatbilstību dienestam veselības stāvokļa dēļ. Šādā gadījumā turpinās iesāktā

atvaļināšanas procedūra, kas paredz atvaļināšanu, pamatojoties uz Militārā dienesta likuma 42.panta pirmās daļas 2.punktu. Tieši to regulē noteikumu 11.3.apakšpunkts.

Savukārt, ja medicīniskās pārbaudes atzinums liecina, ka karavīrs veselības stāvokļa dēļ nav derīgs dienestam, tad 11.punktā paredzētā procedūra neturpinās un attiecīgi atkrīt jautājums par 11.3.apakšpunkta piemērošanu. Šādā gadījumā atvaļināšana tālāk notiek saskaņā ar noteikumu 15.punktu, kas regulē profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa, ja karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ.

Līdz ar to kasācijas sūdzība nav pamatota.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 3.februāra spriedumu, bet Aizsardzības ministrijas kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore

(paraksts)

J.Briede

Senators

(paraksts)

A.Guļāns

Senatore

(paraksts)

I.Skultāne